KNIŽNIČNÉ NOVINY

ŠTÁTNA VEDECKÁ KNIŽNICA V BANSKEJ BYSTRICI

Povedz mi, čo čítaš, a ja ti poviem, kto si.

www.svkbb.eu

- Čím žijeme
- Toto je naša knižnica
- Vytiahnuté z depozitára
- Deň knihovníkov 2025
- Čo čítajú osobnosti nášho mesta
- Čo sa aktuálne deje v Nemeckej študovni?
- Živé obrazy: Umenie ilustrácií Li Chena
- Výtvarné workshopy pre študentov v Galérii v podkroví
- Odborníci diskutovali o umelej inteligencii v knihovníctve
- Noc múzeí a galérií u nás
- Hron plynie do Dunaja
- GÁLÉRIA TALENTOV 2025 podporuje mladé talenty z celého Slovenska
- Zachránené lístkovnice
- Knižnice sveta: Shanghai Library East – skvost medzi knižnicami sveta
- Autorský svet Viliama Marčoka
- Momentky slovenskej hudobnej scény s beatovými pútnikmi
- Kováčova Bystrica 2025
- Knižné novinky 1/2025

Čím žijeme...

Štátna vedecká knižnica v Banskej Bystrici prichádza k svojim čitateľom, milovníkom kníh a návštevníkom našej knižnice s ďalším vydaním Knižničných novín. Každé obdobie prináša svoje výzvy aj nové príležitosti.
A práve v takejto chvíli sa naša knižnica nachádza. Možno nie vždy to môže každý náš čitateľ či návštevník vidieť na prvý pohľad, ale za dverami našich odborov a oddelení sa každodenne odohráva množstvo dôležitej práce. A vy, naši používatelia, ste v jej centre. Od prvých mesiacov roka sme sa ešte intenzívnejšie zamerali na prácu s verejnosťou. Zároveň pripravujeme odborné podujatia pre knižnično-informačných špecialistov, realizujeme projekty. Hľadáme nové formy komunikácie, prispôsobujeme služby a hľadáme cesty, ako byť prítomní tam, kde nás ľudia potrebujú. Zároveň čelíme náročným výzvam: zápasíme s obmedzeným rozpočtom, nedostatkom personálu a s rozhodnutiami, ktoré nie sú vždy jednoduché, no robíme ich s ohľadom na budúcnosť.

Jednou z citlivých tém je aj výrub starých líp v areáli knižnice. Rozhodnutie, ktoré nikdy nerobíme ľahkovážne. Naším cieľom je vytvoriť bezpečné a prívetivé prostredie pre každého návštevníka, a aj keď sa rozlúčime s niečím, čo tu bolo desaťročia, veríme, že tým otvárame priestor novému životu. S napätím očakávame aj ďalší dôležitý krok – vyhlásenie verejného obstarávania na nový knižnično-informačný systém ako open source systém založený na mikroslužbách, ktoré má v gescii Ministerstvo kultúry SR. Moderný systém je pre nás kľúčový, má slúžiť všetkým rezortným knižniciam a umožniť efektívnejšie spravovať fondy, zlepšiť služby a zjednodušiť vašu každodennú interakciu s knižnicou. V neposlednom rade s veľkou nádejou sledujeme vývoj v súvislosti s pripravovanou rekonštrukciou Penovovho domu, národnej kultúrnej pamiatky, ktorá je nielen architektonickým, ale aj historickým klenotom. Veríme, že v spolupráci s Ministerstvom kultúry SR sa nám podarí vrátiť tomuto miestu v priebehu pár rokov jeho dôstojnosť a dať mu nový život ako kultúrnemu a komunitnému priestoru pre expozície nášho Literárneho a hudobného múzea.

Vieme, že cesta pred nami nebude jednoduchá. Ako nás knihy učia trpezlivosti, empatii a vytrvalosti, veríme, že s týmito hodnotami dokážeme prekonať aj náročné kapitoly života knižnice, s ktorými sme pracovne prepojení. Ďakujeme vám za vašu priazeň, pochopenie, podporu, inšpiráciu i spätnú väzbu. Ste neoddeliteľnou súčasťou príbehu našej knižnice. Nech vám Knižničné noviny prinesú nielen aktuálne informácie o dianí v knižnici a pomôžu nahliadnuť do našej práce pre vás, ale aj kúsok inšpirácie.

Oľga Doktorová

Toto je naša knižnica

V tomto čísle Knižničných novín vám predstavíme oddelenie výskumu a bibliografie našej knižnice. Ako už samotný názov oddelenia napovedá, jeho činnosť môžeme rozdeliť do dvoch základných oblastí: oblasť vedeckovýskumnú a oblasť bibliografickú.

V roku 1969 naša knižnica získala štatút vedeckej knižnice. Od tohto obdobia sa venuje vedeckovýskumnej činnosti a podieľa sa na plnení viacerých celoslovenských úloh. Oddelenie výskumu a bibliografie zabezpečuje plnenie úloh v súlade s osvedčením Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky o spôsobilosti vykonávať výskum a vývoj, o ktoré sa uchádzame každých 6 rokov. Aktuálne osvedčenie máme na roky 2022 – 2028.

Vedeckovýskumná práca oddelenia pokrýva niekoľko výskumných úloh: biografický výskum, dejiny knižnej kultúry, regionalistika, knižničná a informačná veda (sociálne súvislosti) a implementácia nových technológií do knižničnej praxe. Aktuálne sa tiež podieľa na príprave publikácie k 100. výročiu vzniku knižnice v roku 2026. Z oblasti knižničnej a informačnej vedy je dôležité spomenúť medzinárodný odborný seminár pre knihovníkov a informačných špecialistov TLib (Trends in Libraries), ktorý sa každoročne organizuje v máji. Tento rok máme za sebou už 24. ročník. Od roku 2020 boli niektorí členovia oddelenia zapojení do projektu APVV Inovatívne sprístupnenie písomného dedičstva Slovenska prostredníctvom systému automatickej transkripcie historických rukopisov. Výstupom projektu je Digitálna knižnica ŠVK, ktorá prostredníctvom webovej stránky ponúka prístup k vybraným zdigitalizovaným dokumentom Štátnej vedeckej knižnice v Banskej Bystrici, najmä k historickým knižničným dokumentom, za ktoré boli vyhlásené Ministerstvom kultúry SR v roku 2021.

Bibliografická práca oddelenia spočíva v spracovaní personálnych a tematických bibliografií a v budovaní bibliografických databáz. Pracovníci oddelenia sa podieľajú na tvorbe slovenskej národnej bibliografie (SNB). V rámci oddelenia vykonávajú funkciu špecializovaného koordinačného pracoviska s celoslovenskou pôsobnosťou pre tvorbu bibliografie určených vedných odborov – v oblasti národnooslobodzovacieho hnutia, Slovenského národného povstania a odboja, cestovného ruchu, ekológie, architektúry, stavebníctva a urbanizmu.Z personálnych bibliografií vydaných v nedávnom období spomenieme bibliografiu Jozefa Gregora Tajovského a Hany Gregorovej (2024), Milana Rastislava Štefánika (2023), Ladislava Balleka (2021) či Petra Karvaša (2020). V príprave je tematická bibliografia jedinečného športového podujatia Biela stopa Slovenského národného povstania, ktoré sa organizuje od roku 1974.Pod správu oddelenia patrí aj oblasť budovania fondu starých a vzácnych tlačí (knihy a periodiká do roku 1950). V Študovni starých a vzácnych dokumentov je sprístupnená časť fondu vrátane poskytovania inštruktáží a informácií pre bádateľov. Na záver len spomenieme, že najstaršia kniha v našom fonde: Ad Librum... z roku 1502 je na Slovensku pomerne vzácna, podľa dostupných prameňov sú len dva exempláre, v Banskej Bystrici a v Trnave. Je to jazykovedné dielo vydané v Taliansku.

Betka Matejová

Vytiahnuté z depozitára

„Ekologická hygienická plastiková pôvodná slovenská fujara“ vyrobená špeciálne pre multižánrový festival Slovenské gagy (od roku 1988 Kremnické gagy s podtitulom Európsky festival humoru a satiry – medzinárodný multižánrový festival). Festival sa konal v auguste v roku 1986 v Kremnici. Fujara bola do múzea získaná v roku 1991 kúpou od pôvodného majiteľa a výrobcu Štefana Pondelíka, ktorý jej dal aj tento názov.

Na zhotovenie fujary použil materiály príznačné pre tú dobu – plasty. Fujara je vyrobená z novodurových rúrok (namiesto dreva). Takéto rúrky sa používajú na vedenie vody od splachovacej nádržky do WC misy. Rúrky sú delené na časti, namiesto zdobenia vypaľovaním je na nej pár pásikov lepiacej pásky, hadičky na benzín namiesto remienkov, polystyrénové štople na upchatie trubíc a jedna zátka zo šampanského na prídavnom vzduchovode. Na hornej časti sa nachádza typizovaná splachovacia nádrž s hompáľajúcim sa splachovačom na silóne. Je dlhá 160 cm. Pôvodné diery, ktoré majú funkciu hmatových otvorov, sú navŕtané nižšie a sú prelepené hnedou lepiacou páskou. Trubica a vzduchovod v hornej časti je upchatý voskom sviečky, vzduchovod dole je upchatý umelohmotnou zátkou. Vzduchovod a trubica sú spojené priesvitnou bužírkou. Trubica je zo šiestich častí spájaných bežnou vodoinštalatérskou technikou.

Janka Dimošová

Deň knihovníkov 2025

V Krajskej knižnici Ľudovíta Štúra vo Zvolene sa 20. marca 2025 uskutočnil Deň knihovníkov Banskobystrického kraja, ktorý organizuje Banskobystrický samosprávny kraj, Krajská pobočka Spolku slovenských knihovníkov a knižníc Banskobystrického kraja a Krajská knižnica Ľudovíta Štúra. Nad podujatím prevzal záštitu predseda Banskobystrického samosprávneho kraja Mgr. Ondrej Lunter. Cieľom Dňa knihovníkov je pripomenúť si záslužnú prácu pracovníkov knižníc, ich prínos v oblasti poskytovania knižnično-informačných služieb, vzdelávania, výchovy, zabezpečovania informačnej a komunitnej funkcie knižníc. Zamestnanci knižníc, ktorí sa svojou prácou zaslúžili o rozvoj knižníc v rámci mesta, obce, regiónu, ako aj za prácu v Spolku slovenských knihovníkov a knižníc, si preberajú pamätné listy. Naša knižnica navrhla pri príležitosti Dňa knihovníkov oceniť našu kolegyňu Mgr. Máriu Bôbovú, PhD. Ocenenie si prevzala za svoju dlhoročnú prácu v knižnici. Majka sa venuje správe fondu starých a vzácnych dokumentov, výskumu v oblasti historických fondov so zameraním na Banskobystrický región, bibliografickému spracovaniu starých tlačí, edičnej činnosti a v neposlednom rade práci s používateľmi a verejnosťou. Venuje sa aj vzdelávaniu študentov histórie Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, kde vedie seminár Historické knižnice – výskum a spracovanie, povinne voliteľný predmet pre magisterský stupeň štúdia. Je predsedníčkou Vedeckej rady ŠVK BB, občianskeho združenia Pro Bibliothecae, členkou redakčnej rady časopisu Kniha, Slovenskej historickej spoločnosti, akvizičnej a vyraďovacej komisie ŠVK BB a dlhoročnou členkou Spolku slovenských knihovníkov a knižníc.

Milej Majke srdečne gratulujeme k oceneniu a ďakujeme za jej prácu.

Adriana Sojaková

OCENENÍ KNIHOVNÍCI Z BANSKOBYSTRICKÉHO KRAJA

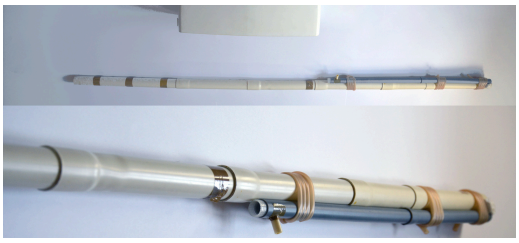

PLASTIKOVÁ FUJARA (EV. ČÍSLO H 07643)

MGR. MILOSLAVA BOROŠOVÁ MICHALCOVÁ, PHD.
RIADITEĽKA STREDOSLOVENSKEJ GALÉRIE V BANSKEJ BYSTRICI

Čo čítajú osobnosti nášho mesta

Mgr. Miloslava Borošová Michalcová, PhD., riaditeľka Stredoslovenskej galérie v Banskej Bystrici ochotne zareagovala na našu prosbu poskytnúť nám krátky rozhovor o jej vzťahu ku knihám do pravidelnej rubriky našich Knižničných novín „Čo čítajú osobnosti nášho mesta“. Pani riaditeľka je historička umenia, pedagogička, pamiatkarka, znalkyňa výtvarného a sakrálneho umenia s osvedčením identifikovať pravosť umeleckých diel. Vyštudovala dejiny umenia a architektúry na Trnavskej univerzite v Trnave. Následne absolvovala doktorandské štúdium na Katedre výtvarného umenia a kultúry Pedagogickej fakulty UMB v Banskej Bystrici a získala akademický titul PhD.. Na pozícii riaditeľky Stredoslovenskej galérie pracuje od augusta 2022. Počas svojej odbornej praxe spolupracovala pri mnohých obnovách kultúrneho dedičstva v rozsahu reštaurovania alebo participovala na pamiatkových výskumoch.

Čo rada robíte vo svojom voľnom čase?
Vzhľadom k vysokému pracovnému vyťaženiu a rodine vnímam „voľný čas“ ako komoditu takmer absentujúcu. V rámci voľného času dávam prednosť prechádzkam alebo návšteve kultúrnych pamiatok a kultúrnych inštitúcii na Slovensku alebo v zahraničí.

Aký je váš vzťah ku knihám, aký druh literatúry rada čítate?
Čítam veľa, avšak zväčša odbornú literatúru, pracovné podklady, legislatívu a pod., čo u mňa trochu „deformovalo“ vzťah k čítaniu bežnej beletrie. Som zvyknutá hľadať v textoch informácie a fakty. V minulosti som rada čítala detektívky, cestopisy a autorov medzivojnovej literatúry. Rada spomínam na tituly, ktoré vychádzali v rámci Zelenej knižnice, kde som sa stretla aj s tvorbou Agathy Christie, ktorú si dodnes rada znova prečítam.

Ktorú knihu ste čítali naposledy a odporúčate ju prečítať si?
Kniha z beletrie, ktorá ma naposledy zaujala, bol životopis Medy Mládkovej od Ondřeja Kundru s názvom Meda Mládková – Můj úžasný život. Táto uznávaná zberarateľka a mecenáška umenia podporovala českých umelcov aj v exile a presadzovala ich diela do amerických a európskych galérií. Kniha, ktorú by som si chcela v najbližšom čase prečítať je od Dagmar Svatošovej (ed.) a je venovaná problematike výstav.

Knihu Meda Mládková – Můj úžasný život zatiaľ v našom fonde nenájdete, ale pripravili sme pre vás výber nových vydaní kníh od Agathy Christie, ktoré vyšli v rámci edície Zelená knižnica. Mohli by byť príjemnou inšpiráciou na letné dovolenkové čítanie.

Rozhovor pripravila Betka Matejová

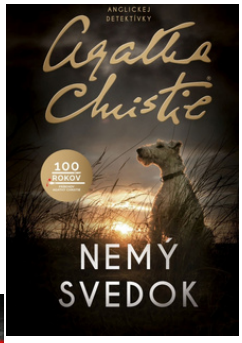

2.NÁJDETE U NÁS POD SIGNATÚROU A 160878

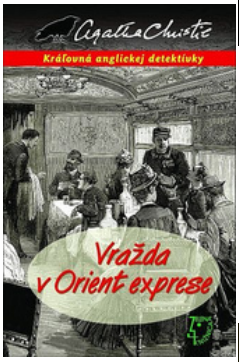

1. NÁJDETE U NÁS POD SIGNATÚROU A 134890

3.NÁJDETE U NÁS POD SIGNATÚROU A 156510

4.NÁJDETE U NÁS POD SIGNATÚROU A 148240

ŠTÁTNA VEDECKÁ KNIŽNICA V BANSKEJ BYSTRICI

Čo sa aktuálne deje v Nemeckej študovni?

Nový rok sme v študovni privítali záplavou nových knižiek, ktoré spracovali naše usilovné kolegyne z oddelenia doplňovania a spracovania fondov. Na svoje si určite príde každý. Pribudli nám knihy z oblasti jazykovedy, histórie, ale aj zaujímavé publikácie zamerané na internetovú bezpečnosť a overovanie informácií.
Z noviniek sa dozviete tiež o zaujímavých nemeckých osobnostiach, či už prostredníctvom autobiografií, monografií o autoroch, alebo publikácií zo série Wer ist eigentlich...? (Kto je vlastne...?).

Okrem krásnych nových kníh nás prvým štvrťrokom sprevádzal európsky projekt CLAD, v ktorom sme partneri s Goetheho inštitútom na Slovensku a v Portugalsku. Jeho tematické zameranie bolo príznačné práve pre jarné obdobie, venovali sme sa ekológii. Okrem podujatí Enviroverzum, Infoverzum a Opatruj a saď sme sa zamerali aj na žiakov základných škôl. Pre nich sme si v marci, ktorý je už tradične venovaný čítaniu a literatúre, pripravili interaktívnu hru Schnitzeljagd. Sloveso jagen znamená loviť a verím, že slovko Schnitzel, foneticky šnicel, zrejme každý pozná, ale samotný názov je slovná hračka, ide totiž o hľadanie pokladu. A čo u nás žiaci hľadali? Indície ukryté na rôznych policiach, v knihách či v časopisoch a DVD nosičoch. Každá indícia ich priviedla bližšie k cieľu, zároveň si vyskúšali orientáciu v študovni podľa MDT, hľadali súčasných, ale aj starších autorov, aby spoznali ich tvorbu a čosi sa o nich dozvedeli. Nevyhnutným bol, samozrejme, súťažný duch, tímová spolupráca a vytrvalosť, ktorá v závere nepriniesla len radosť z úspešnej práce, ale aj sladkú odmenu. Tematické hodiny sú obľúbené najmä pre žiakov základných škôl, interaktívne pre nich spracúvame rôzne témy, od tradícií a sviatkov až po kulinársku cestu Nemeckom či témy ako nemecké moria a Alpy. Ak chcete svojich žiakov motivovať alebo im pripraviť iný zážitok z klasickej hodiny, neváhajte a dohodnite si termín.

Školský rok sa bude pomaly končiť, čaká nás preto aj mierna zmena v programe. Počas leta môžete využiť v študovni širokú ponuku letných programov, ako sú Hravo s nemčinou, kde využívame spoločenské hry, alebo sa môžete zaregistrovať ako záujemca o kurz s názvom „Denksport“, pamäťový kurz v nemeckom jazyku.

Aké máte plány na leto? Prídete aj do knižnice?

Katarína Gregorová

Živé obrazy: Umenie ilustrácií Li Chena

3. apríla 2025 sa v Galérii v podkroví Štátnej vedeckej knižnice v Banskej Bystrici konala vernisáž výstavy čínskeho maliara Li Chena, ktorú organizoval Konfuciov inštitút pre obchod pri UMB (CIB pri UMB) v spolupráci so ŠVK. Je to prvá výstava tohto umelca na Slovensku, preto upútala zo strany návštevníkov veľkú pozornosť.

Li Chen patrí k renomovaným súčasným čínskym maliarom a majstrom výtvarného umenia. Riaditeľ inštitútu Jianwei Wang o umelcovi povedal, že si zaslúži, aby o ňom vedeli aj za hranicami Číny. „Pozval som ho na Slovensko, lebo ho pokladám za veľmi talentovaného umelca.“

Li Chen sa narodil v roku 1963 v meste Yingkou v provincii Liaoning. Yingkou bolo jedným z miest, kde sa vydávala celkom prvá sada čínskych známok počas dynastie Čching (1636 – 1912). Je uznávaným profesorom na Lu Xun Akadémii výtvarných umení, členom rady Čínskej asociácie umelcov, riaditeľom Výboru pre komiksové umenie Čínskej asociácie umelcov. Dlhodobo sa venuje tvorbe komiksového umenia, vytvára ilustrácie pre popredné čínske publikácie, ako sú Reader a People´s Literature. Práve komiksová adaptácia Hraničného mesta (Border Town), pôvodné dielo spisovateľa Shen Congwen, patrí k najreprezentatívnejším a najvplyvnejším dielam umelca. Desať originálov sa nachádza v stálej zbierke Čínskeho národného múzea umenia. Vytvoril viac ako 100 ilustrácií k učebniciam čínskeho jazyka pre nižšie ročníky stredných škôl. Ako jeden z nemnohých maliarov sa venuje historickým témam. Majstrovsky zobrazuje portréty slávnych osobností z oblasti krásnej literatúry a najmä čínskej histórie. Sú to svetové osobnosti, ktoré sa vyznačujú prelomovými úspechmi a ďaleko-siahlym spoločenským vplyvom, napríklad Charles Dickens, Francis Scoot Fitzerald, Fjodor Dostojevskij, Jane Austenová, Virginia Woolfová, Oscar Wilde, Hans Christian Andersen, z panovníkov napríklad kráľovná Alžbeta I. Z čínskej histórie sú zvečnením architektonickí vizionári v umení, manželia Liang Sicheng (1901 – 1972) a Lin Huiyin (1904 – 1955), prvá ženská architektka v Číne aj poetka. Obaja zanechali nezmazateľné dedičstvo, ktoré formuje kultúrnu a intelektuálnu spoločnosť krajiny. Príprava na prezentáciu ich rozsiahleho diela trvala päť rokov.

Umelec prezentuje svoje diela na viacerých samostatných a kolektívnych výstavách. V Číne v Shanghaji, Ningbo, Yingkou, v Európe v Benátkach či Petrohrade.

Jeho tvorba zahŕňa literárne ilustrácie, návrhy portrétov na štátne poštové známky, na bankovky, návrhy na výstavné plány pre umelecké inštitúcie, komerčné ilustrácie, ako sú plagáty a reklamy.Súčasťou výstavy bola aj tematická prednáška o filozofii jeho tvorby a základných princípov čínskeho umenia. Organizátori pripravili pre milovníkov umenia kultúrny program a originálne pohostenie tradičných čínskych špecialít, ktoré všetkým veľmi pochutili. Návštevníci galérie sa mohli započúvať do hry na citare, tradičnom čínskom hudobnom nástroji Guzheng (21-strunová citara má históriu viac ako 2500 rokov), na ktorom hrala profesorka Yan Wang.

Janka Martincová

VERNISÁŽ VÝSTAVY LI CHEN

Výtvarné workshopy pre študentov v Galérii v podkroví

V Galérii v podkroví Štátnej vedeckej knižnice v Banskej Bystrici prebiehajú výtvarné workshopy, ktoré spájajú mladých tvorcov so svetom profesionálneho umenia. Výstava Zory Kompánkovej “Farebné básnenie” podnietila žiakov Základnej školy SSV v Banskej Bystrici, keď prostredníctvom farieb a tvarov interpretovali farebné motívy a rozvíjali svoj výtvarný prejav. Žiaci so svojou učiteľkou Mgr. Martinou Skaličanovou pravidelne navštevujú výstavy v Galérii v podkroví.

Zvlášť výnimočný bol výtvarný workshop so študentmi Súkromnej školy umeleckého priemyslu vo Zvolene, ktorý sa sústredil na ilustráciu ako umelecký žáner i komunikačný prostriedok. Inšpiráciou im bola výstava legendárneho slovenského ilustrátora Svetozára Mydla, ktorá predstavila jeho tvorbu od knižných ilustrácií cez plagáty až po obaly gramoplatní. Študenti mali možnosť konfrontovať svoje nápady s dielom tohto významného umelca, ktorý ovplyvnil celé generácie slovenských výtvarníkov.

Praktická časť workshopu zahŕňala tvorbu vlastných ilustrácií na tému Mydlovej práce pre Radošinské naivné divadlo, pričom študenti ilustrovali príbeh z audionahrávky na gramoplatňu Jánošík. Workshop zdôraznil originalitu, schopnosť vyjadriť príbeh obrazom a prepojenie textu s vizuálnym obsahom, pričom študenti mohli experimentovať s tradičnými aj modernými technikami

Tento workshop potvrdil, že ilustrácia nie je len doplnkom textu, ale samostatnou umeleckou disciplínou s vlastnou filozofiou a komunikačným potenciálom. Podujatie tak vytvorilo most medzi minulosťou a budúcnosťou slovenskej ilustrácie a podporilo rozvoj kreativity a umeleckých zručností mladých tvorcov, ktorí nadväzujú na bohatú tradíciu a zároveň prinášajú nové impulzy do súčasnej vizuálnej kultúry.

Aktivity v Galérii v podkroví významne prispievajú k umeleckému vzdelávaniu a motivujú mladých umelcov hľadať vlastný štýl i prispievať k rozmanitosti slovenskej výtvarnej scény.

Michaela Tettingerová

WORKSHOP ŠTUDENTO SUPŠ VO ZVOLENE

WORKSHOP ŽIAKOV ZŠ SSV V BB

WORKSHOP ŽIAKOV ZŠ SSV V BB

WORKSHOP ŽIAKOV ZŠ SSV V BB

Odborníci diskutovali o umelej inteligencii v knihovníctve

V dňoch 13. – 14. mája 2025 sa uskutočnil 24. ročník odborného seminára Trends in Libraries (TLib) 2025 pre knihovníkov a informačných špecialistov s názvom Budúcnosť knižníc: umelá inteligencia a inovácie na ceste od vízií k praxi. Podujatie sa konalo v spolupráci s občianskym združením Pro Bibliothecae a s finančnou podporou Fondu na podporu umenia, Spolku slovenských knihovníkov a knižníc a firmy MediaCall, s. r. o., Brno.

Hlavnou témou tohto ročníka bol vplyv umelej inteligencie (ďalej AI – z angl. artificial intelligence) na súčasné i budúce smerovanie knižníc. Účastníci mali možnosť oboznámiť sa so stavom implementácie AI do knižničných procesov a diskutovať o možnostiach jej využitia. Prednášky ponúkli široké spektrum pohľadov – od teoretických úvah až po konkrétne príklady nasadenia technológií v knižničnej praxi.

Príspevok Mapovanie cesty AI – vývoj, trendy a aplikácie v knižniciach od J. Šušola sa venoval širokému spektru výziev, od etických až po environmentálne, ktoré AI prináša. Odporúčania knihovníckej organizácie IFLA predstavila I. Babjaková v príspevku AI v knižnici: partner alebo súper? Z. Struhárikóvá v príspevku „Inovácie nie sú ich silnou stránkou“: AI ako príležitosť pre knižnice priblížila kroky na úspešnú implementáciu i dobré príklady z praxe.
D. Obušeková v príspevku AI a inteligentný knihovník poukázala na zefektívnenie procesov a slu-žieb. Na riziká nástrojov AI upozornil príspevok Rešeršovanie s využitím umelej inteligencie: pomoc alebo halucinácia? od P. Jahnátka a K. Šteiningerovej. Prezentovali aj prieskum o využívaní nástrojov AI pri vyhľadávaní informácií. Na podobný prieskum reagoval aj príspevok AI vo verejných knižniciach v Poľsku na území Opolského vojvodstva od Ł. Brudnika. Podnetné boli aj ďalšie príspevky, ktoré vychádzali zo vzdelávacích podujatí a hodnotili vnímanie AI verejnosťou. Príspevok Ako umelá inteligencia mení náš pohľad na pravdu a ako z toho von od P. Lacka zdôraznil úlohu knižnice ako bezpečného priestoru a laboratória na experimentovanie s AI. Príspevky Kreatívne vzdelávanie v dobe AI: prekonávanie bariér a budovanie zručností budúcnosti od A. Bosnyák Bahúlovej a AI v knižnici: od strachu k porozumeniu od M. Výbohovej poukázali na potrebu rozvíjať a podporovať kritické myslenie v súvislosti s výstupmi AI a dali návody, ako viesť podobné aktivity. Analytický príspevok Lesk a bieda chatbotov v prostrediach knižníc predniesol I.M.Regec, ktorý poukázal na sklamania pri ich nasadení v zahraničí, prameniace z nereálnych očakávaní. Opačný, pozitívny príklad využitia chatbota predstavila O. Zalohina v príspevku Chatbot ako nástroj digitálnej interakcie s čitateľmi knižnice (na príklade Dnipropetrovskej oblastnej univerzálnej knižnice). Analýzu AI v oblasti žurnalistiky ponúkol I. Šovčík v príspevku AI v médiách: automatizácia obsahu a etické výzvy, v ktorom sa zameral i na jej limity a nedokonalosti.

Odzneli aj praktické príspevky o vývoji knižnično-informačných systémov najmä s ohľadom na zlepšenie používateľskej skúsenosti. Na prostredie súborného katalógu Infogate bol aplikovaný príspevok J. Grmana Použitie UI na prevod otázky čitateľa na štruktúrované vyhľadávanie v OPAC. Podobne aj príspevok J. Šilhu Využití AI v moderním knihovnickém systému Tritius. Inšpiratívnym bol i príspevok K. Viškovej a J. Pozlerovej Budoucnost knihoven s AI: inovace hrou, v ktorom predstavili kreatívne a praktické využitie AI pri tvorbe a implementácii hier. Využitie digitálnych asistentov v českom prostredí priblížil M. Pachl v príspevku Jak může AI digitální asistentka zefektivnit služby knihoven? Videopríspevok Praktické aplikácie AI v Šanghajskej knižnici od D. Chen sa venoval predstaveniu konkrétnych, imple-mentovaných aplikácií a služieb využívajúcich AI. Praktické predstavenie zo slovenského prostredia pri podpore špecifických skupín používateľov priniesol N. Végh v príspevku Využívanie AI pri sprístupňovaní zvukových kníh a časopisov v knižnici. Digitálne inovácie predstavil aj P. Martinák v príspevku EKO-SMART inovácie trenčianskej knižnice. Inovatívne riešenie v múzejnej oblasti uviedol na príklade banskobystrickej expozície T. Pastorok v príspevku THURZO-FUGGER zážitková expozícia – využitie moderných technológií v praxi.

V rámci sekcie Knižničný inkubátor mali účastníci možnosť bližšie vidieť prácu v troch konkrétnych nástrojoch využívajúcich AI, a to platformy: Transkribus (J. Kiss), NotebookLM (R. Medveď) a Machine Learning form Kids (P. Voštinár). Seminár potvrdil, že AI sa stáva neoddeliteľnou súčasťou moderného knihovníctva a jeho ďalšieho rozvoja.Zdôraznila sa však potreba systematického vzdelávania knihovníkov, riešenia technických a legislatívnych výziev a zachovania ľudského prvku v automatizovaných procesoch. Knižnice čelia výzvam spojeným s integráciou AI do svojich systémov, zároveň majú jedinečnú príležitosť stať sa pre používateľov kľúčovými centrami digitálnej gramotnosti a kritického myslenia.

Mária Bôbová

PREZENTÁCIA DIGITÁLNEHO ASISTENTA

VIRTUÁLNA REALITA

Noc múzeí a galérií u nás

V sobotu 17. mája 2025 múzeá a galérie na Slovensku už tradične otvorili svoje „skryté“ komnaty a odkryli tajomstvá bežne schovávané v snahe priblížiť návštevníkom svoju dôležitosť a význam pri ochrane kultúrneho dedičstva, ktoré ukrývajú.

Noc múzeí a galérií je celoeurópskym podujatím. Realizuje sa pod patronátom Rady Európy s cieľom v čo najväčšej miere prezentovať kultúrne dedičstvo, význam jeho záchrany a ochrany pri kultúrnej výmene, šírení informácií o kultúrnej rozmanitosti jednotlivých krajín i regiónov Európy, pri neformálnom vzdelávaní a kultivovanom oddychu.

Sedem múzeí a galérií v Banskej Bystrici a Zvolene privítalo svojich návštevníkov v čase od 16.00 do 23.00 hod. Boli to tieto kultúrne inštitúcie: Stredoslovenské múzeum, Stredoslovenská galéria, Múzeum SNP, ŠVK – Literárne a hudobné múzeum, Turisticko-informačné centrum, Zabudnutý pivovar, Lesnícke a drevárske múzeum a Zvolenský zámok.

Zvlášť dnes je dôležité pripomínať si význam a prácu múzeí a galérií pre spoločnosť, pretože spoločne s ďalšími kultúrnymi inštitúciami prezentujú kultúrne dedičstvo a jeho význam.

Štátna vedecká knižnica v Banskej Bystrici – Literárne a hudobné múzeum pripravili pre návštevníkov pestrý program: vyhodnotenie hlasovacej súťaže o Jarný exponát múzea, tvorivé výtvarné aktivity a workshopy pre malých návštevníkov. V umeleckom programe sme predstavili osobnosti literatúry, hudby a divadla prostredníctvom prezentácie knihy Kataríny Kovačechovej Keď zvony zvonia nad krajinou. Hudobný zážitok návštevníkom sprostredkoval Univerzitný folklórny súbor Mladosť.

Už tradične nechýbala prehliadka expozícií múzea, v ktorých bolo možné spoznať rôzne ľudové hudobné nástroje, navštíviť Bábkarský salón alebo sa prostredníctvom hudby preniesť do vzdialených krajín a spoznať ich kultúru v Hudobnom átriu. S návštevníkmi sme zažili veľa príjemných okamihov a teší nás, že napriek daždivému počasiu zavítali k nám v pomerne hojnom počte.

Už teraz sa tešíme na ďalší, v poradí 22. ročník tohto podujatia.

Jana Lašáková

PODUJATIE OSOBNOSTI LITERATÚRY, HUDBY A DIVADLA V SPOMIENKACH KATARÍNY KOVAČECHOVEJ, PREZENTÁCIA KNIHY KEĎ ZVONY ZVONIA NAD KRAJINOU SPOJENÁ S UMELECKÝM PROGRAMOM V SPOLOČENSKEJ SÁLE

TVORIVÉ AKTIVITY PRE DETSKÝCH NÁVŠTEVNÍKOV

PREHLIADKA EXPOZÍCIÍ: MÚZEUM DOMOV MÚZ

PREHLIADKA EXPOZÍCIÍ: BÁBKARSKÝ SALÓN

Hron plynie do Dunaja

Štátna vedecká knižnica v Banskej Bystrici – Literárne a hudobné múzeum v spolupráci s partnermi pripravili 20. 5. 2025 umelecké podujatie pod názvom Hron plynie do Dunaja//Грон плине до Дунаю. Hlavným cieľom bolo predstaviť zborník prekladov klasickej a modernej slovenskej poézie do ukrajinského jazyka. Zborník obsahuje diela klasikov (úryvky): P. O. Hviezdoslav, A. Sládkovič, J. Botto a súčasných autorov: E. Ondrejička, V. Petrovič, M. Páleš, B. Vargová-Kuracinová, V. Skalský, M. Sopko, M. Kapusta, E. Kriššák, Z. Kuglerová, J. Nagajda, V. Čupková, A. Drevická, I. Grossman, G. Grznárová, J. Biskupičová, J. Chorvátová, R. Hubeková, M. Š. Hradský, D. Hrnčiarová Šišláková, O. Kalamár, J. Tazberík. Autorom fotografie na obálke knihy je Erik Ondrejička. Názov zborníka viac-menej zastupuje oblasti Slovenska, z ktorých pochádzajú autori básní, a zároveň hovorí o pohybe ako objektívnej nevyhnutnosti – poézia zastúpená rôznymi generáciami autorov a aj poézia, ktorá minimálne podnecuje zamyslieť sa (v dvoch jazykoch).

Knihu editovala a graficky aj výtvarne spracovala Anna Drevická, ktorá po organizačnej stránke toto podujatie zastrešila. Zostavovateľom aj prekladateľom zborníka slovenskej poézie je docent Sergij Šelkovyj. Je jedným z najvýznamnejších súčasných ukrajinských básnikov. Narodil sa v ukrajinskom Ľvove, neskôr žil a pôsobil v Charkove. Je autorom viac než 60 básnických zbierok, jeho básne boli preložené do dvadsiatich jazykov, jeho básnické zbierky boli vydané v desiatich jazykoch. Od leta 2024 žije a pôsobí v Banskej Bystrici.

Väčšina básní je prístupná čitateľovi v ukrajinskom jazyku po prvýkrát. Autor pri zostavovaní zborníka pripomína čitateľovi diela klasikov a zároveň poskytuje priestor aj mladej začínajúcej generácii zastúpenej Michalom Šimonom Hradským a Radoslavou Hubekovou.

SLÁVNOSTNÉ UVEDENIE KNIHY

Moderátorkou umeleckého podujatia bola Monika Pastuchová. V programe sa predstavili: Sergij Šelkovyj – ukrajinský prednes preložených básní, samotní autori – prednes básní v slovenskom jazyku, Daria Abramenko – spev, Miroslav Pazdera – gitara a hudobný sprievod, Jozef Mak – spev. Vystúpil aj Ľudový amatérsky vokálny súbor Maľva pod vedením pani Tetjany Tkach, ktorý je zastrešovaný Dobrovoľným združením ukrajinských občanov na Slovensku Krylati. Atmosféru podujatia dotvorila výstava kreatívnych prác ukrajinského ženského klubu Aksamitovyj vik, ktorý vedie pani Ľudmila Karpová.

Záštitu nad celým podujatím prevzala Ing. Mária Reháková, generálna riaditeľka STAR Production, s. r. o. Partnermi podujatia boli týždenník Slovenka, Aksamitovyj vik, Krylati a Pars Artem. Celé podujatie prinieslo prezentáciu poézie v slovenskom a ukrajinskom jazyku i pôsobivé hudobné vystúpenia prítomných umelcov. Sme radi, že ako spoluorganizátori sme prispeli k úspešnému zdaru tejto krásnej akcie.

Soňa Šóky

ĽUDOVÝ AMATÉRSKY VOKÁLNY SÚBOR MAĽVA

GALÉRIA TALENTOV 2025 podporuje mladé talenty z celého Slovenska

Tento rok sa uskutočnil už 14. ročník celoslovenskej súťaže mladých talentov. Vyhlasovateľom súťaže je Základná škola s materskou školou Jána Bakossa v spolupráci so Štátnou vedeckou knižnicou v Banskej Bystrici – Literárnym a hudobným múzeom. Celoštátna súťaž Galéria talentov je jednou zo súťaží v oblasti detskej amatérskej umeleckej tvorby na Slovensku. Ide o jednokolovú súťaž, v ktorej mladí autori verejne prezentujú svoju umeleckú tvorbu a talent v oblasti vlastná literárna tvorba, umelecká fotografia, vlastná výtvarná tvorba a prednes populárnej piesne.

Cieľovou skupinou sú deti základných škôl a osemročných gymnázií. Na súťaži sa každoročne zúčastňuje priemerne 400 mladých talentov, ktorí súťažia aj o Cenu Jána Bakossa.

Cieľom súťaže je najmä podporiť a rozvíjať detský talent a tvorivosť, umožniť sebarealizáciu detí a mládeže so vzťahom k umeniu a aktivizovať tvorivý rast mladých talentov.

Súťažné práce hodnotila nezávislá odborná porota vymenovaná vyhlasovateľmi súťaže v zložení: PaedDr. Zuzana Bariaková, PhD., vysokoškolská učiteľka (Filozofická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici), Mgr. Eva Urbanová, PhD., spisovateľka a vysokoškolská učiteľka (FF UMB v Banskej Bystrici), Mgr. Matin Vetrák, pedagóg muzikálového herectva (Konzervatórium Jána Levoslava Bellu v Banskej Bystrici), Mgr. art. Ján Arendárik, konzervátor, fotograf, výstavný technik, výtvarník a grafik Štátnej vedeckej knižnice – Literárneho a hudobného múzea).

Tento rok spomedzi všetkých 423 zúčastnených ocenila odborná porota vo všetkých oblastiach spolu 36 súťažiacich, ktorým bola udelená Cena Jána Bakossa. Súťaž vyvrcholila slávnostnou prehliadkou niekoľkých ocenených prác a vyhodnotením tých najlepších talentov z celého Slovenska. Ceny Jána Bakossa, diplomy, plakety, knižné publikácie a darčekové poukážky si z rúk odbornej poroty odniesli víťazi na slávnom ceremoniáli, ktorý sa konal 15. mája 2025 v spoločenskej sále Štátnej vedeckej knižnice v Banskej Bystrici. Veríme, že podporou mladých talentov budeme pokračovať aj v roku 2025, a to už v poradí 15. ročníkom súťaže Galéria talentov, ktorého ústrednou témou budú „príbehy skryté v okamihu“.

Výstavu víťazných výtvarných diel si môžete pozrieť pred Galériou v podkroví na druhom poschodí Štátnej vedeckej knižnice v Banskej Bystrici od 4. júna do 27. augusta 2025.

Jana Lašáková

VÍŤAZI CELOŠTÁTNEJ SÚŤAŽE GALÉRIA TALENTOV 2025

Zachránené lístkovnice

Veľké upratovanie v knižnici... Hurá! Ide sa pozrieť, čo sa vyhadzuje ako zničené, nepotrebné, zastarané... Staré nevyužívané lístkovnice pripravené na likvidáciu okamžite spustili myšlienkový pochod v mojej hlave: Čo tak vziať si ich zopár a vyzdobiť na najbližšom kreatívnom workshope pre knihovníčky? Kolegovia pomohli, zachránili sme dvadsať „šuflíčkov“ využívaných v minulosti a 17. marca som pre Krajskú pobočku Spolku slovenských knihovníkov a knižníc Banskobystrického kraja zorganizovala v poradí už šiesty workshop pod názvom Kreatívne duše v knižnici. Na nákup ďalšieho výtvarného materiálu prispelo občianske združenie Pro Bibliothecae. Musím povedať, že kolegyne knihovníčky tvorili tak zaujato a sústredene, až som sa ich musela pýtať, či aj dýchajú. Na výzdobu lístkovníc použili techniku dekupáže, silikónové formy a na vzduchu tvrdnúcu modelovaciu hmotu na výrobu ornamentov, antikovacie a kriedové farby, zlatú voskovú pastu na dozdobenie. Čerešničkou na torte bola malá vintage úchytka, ktorá nahradila pôvodnú.

Posúďte, milí naši čitatelia, či môj pôvodný nostalgický plán zachrániť staré lístkovnice a využiť ich na ďalšie použitie vyšiel a či sa výrobky šikovným kolegyniam podarili...

Jana Vranová

VYZDOBENÉ LÍSTKOVNICE

ÚČASTNÍČKY WORKSHOPU

Knižnice sveta

Shanghai Library East – skvost medzi knižnicami sveta

V roku 2022 naši čínski partneri v Šanghajskej knižnici otvorili pre verejnosť novú budovu knižnice – Východnú Šanghajskú knižnicu (Shanghai Library East). Príležitosť navštíviť tento majestátny priestor je pre každého návštevníka nezabudnuteľným zážitkom. Len prechádzka zo zvedavosti po priestoroch knižnice trvá viac ako dve hodiny. A takú príležitosť sme mali spoločne s kolegyňou Marikou Onderufovou na jeseň 2024, keď sme boli hostkami Šanghajského medzinárodného knihovníckeho fóra, ktoré sa konalo práve v Shanghai Library East.

Modernú budovu navrhli architekti dánskeho štúdia Schmidt Hammer Lassen Architects a ako kultúrna destinácia v treťom najľudnatejšom meste sveta sa stala jednou z najväčších nových knižníc na svete. Shanghai Library East s rozlohou 115 000 metrov štvorcových sa nachádza v časti Pudong v Šanghaji a je najväčšou knižnicou v krajine. Jej primárnu funkciu centra umenia, kultúry a vzdelávania, ktoré je podporované technológiami, odráža rýchlo sa meniaca existencia modernej knižnice. Vzhľadom naráža na klasickú čínsku učenosť, lebo architektonická forma budovy pripomína kameň mudrcov, čo ju spája s tradíciou. Štúdio Schmidt Hammer Lassen navrhlo jej monumentálny tvar s odkazom na jedinečný typ kameňa z regiónu. Kameň nazývaný Taihu má perforovaný povrch a erodované priehlbiny, je známy ako „kameň mudrcov" a po stáročia bol široko používaný v čínskych záhradách. Objavuje sa aj v starovekej čínskej literatúre, ktorá často odkazovala na jeho vzhľad a meniaci sa tvar. V dávnych dobách sa učenci zhromažďovali okolo kameňov Taihu a čerpali inšpiráciu z ich hrán, zakrivení, kaňonov a tunelov, ktoré sa pri pohľade z rôznych uhlov posúvali. Ako poznamenala architektka projektu JIng Lin, podobne ako sa pohybujú návštevníci po Shanghai Library East, ich pohľady na jej prepojené priestory sa menia.

Exteriér sedemposchodovej knižnice je navrhnutý veľmi impozantne. Pätnásť fotografií mramorových vírov bolo vytlačených na sklenené panely fasády ako pocta dlhej čínskej histórii tlačenej literatúry. Potlačené panely boli navrhnuté s rôznym stupňom priehľadnosti, aby do budovy mohlo preniknúť viac prirodzeného svetla. Hlavnú konštrukciu budovy nesú dva pavilóny. Pri pohľade z diaľky sa zdá, že knižnice „pláva", pretože pavilóny v spodnej časti sú pokryté stromami v priľahlom parku Century.
V jednom z pavilónov sa nachádza divadelný a výstavný priestor a priestor na organizovanie podujatí s kapacitou 1200 miest.

Ďalšou časťou je detská knižnica s centrálnym dvorom a vonkajšími priestormi na hranie. Vonkajšie priestory na čítanie v hornej časti knižnice poskytujú výhľad na Century Park. Otvorený interiér Shanghai Library East obsahuje vzájomne prepojené priestory a viaceré otvory, ktoré boli tiež navrhnuté s odkazom na kameň Taihu s jeho viacerými dutinami. Materiály ako bambus, dub a terazzo (brúsený betón s kamienkami) boli použité na vytvorenie príjemného centrálneho átria pri vchode do budovy a spája sedem poschodí knižnice. Architekti vytvorili stohovanie a prepájanie rôznych poschodí, aby sa zabezpečilo, že všetky poschodia sú viditeľné z centrálneho átria. Prízemie je možné využiť na organizovanie podujatí a výstav, nachádza sa tu aj kníhkupectvo a kaviareň. Viac ako 80 percent priestoru budovy je venovaných komunitným aktivitám, knižnica každoročne organizuje viac ako 1200 podujatí pre viac ako štyri milióny návštevníkov. Dôležité kultúrne centrum pre obyvateľov Šanghaja je priestorom, ktorý spája ľudí všetkých generácií. Knižnicu zdobia špecifické trvalé inštalácie zamerané na tému tlače, knihy alebo kameňa. Ich autormi sú desiati súčasní čínski a zahraniční umelci. Medzi nimi je Bird (Vták), inštalácia vytvorená čínskym umelcom Xu Bingom pre tretie poschodie v hlavnej časti budovy v priestoroch čítárne. Pozostáva z 842 papierových vtáčikov visiacich zo stropu, akoby lietali smerom k sklenenému oknu orientovanému do parku.

Prehliadka budovy je zážitkom a pri každom vstupe do nového priestoru prekvapí dizajnom, myšlienkou a zámerom architekta, štedrosťou modernosti, čínskym detailom a pokojnou atmosférou a zároveň kozmopolitnosťou ako celý Šanghaj. Ak budete mať príležitosť, navštívte Shanghai Library East. Svojou jedinečnosťou vyvoláva v každom návštevníkovi zvedavosť a skutočnú túžbu po poznaní, je miestom na pokojné štúdium a vzdelávanie sa.

Oľga Doktorová

BUDOVA SHANGHAI LIBRARY EAST S FASÁDOU MRAMOROVÝCH VÍROV

OTVORENÝ INTERIÉR KNIŽNICE S POSCHODIAMI

PRIESTOR PRE KOMUNITNÉ AKTIVITY

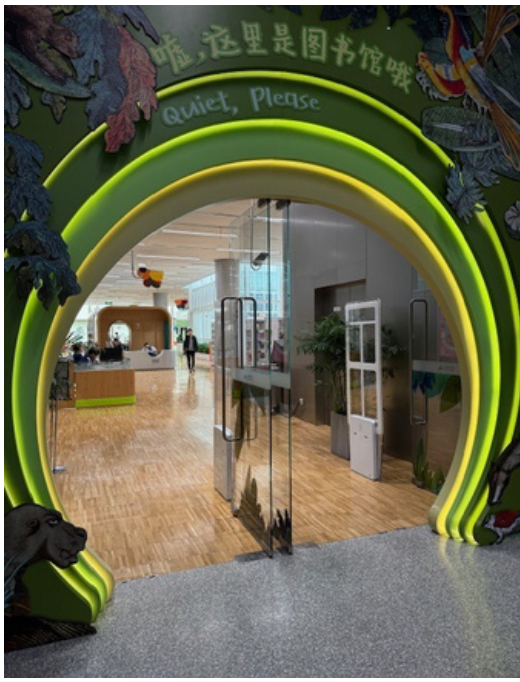

VSTUP DO DETSKÉHO ODDELENIA

Autorský svet Viliama Marčoka

Pripomíname si 90. výročie narodenia vysokoškolského pedagóga, spisovateľa, básnika, literárneho historika a kritika prof. PhDr. Viliama Marčoka, CSc.

Narodil sa 28. mája 1935 v obci Dubová (od roku 1960 súčasť obce Nemecká v okrese Brezno), kde získal aj základné vzdelanie.
V rokoch 1946 – 1953 navštevoval gymnázium v Banskej Bystrici a po maturite odišiel študovať architektúru na Slovenskú vysokú školu technickú v Bratislave. Toto štúdium však z osobných dôvodov nedokončil a vrátil sa naspäť do svojho rodného kraja. Na niekoľko mesiacov sa stal učiteľom slovenského jazyka v škole v obci Hrochoť, aby sa opäť vrátil do Bratislavy, ale už na Vysokú školu pedagogickú, kde v rokoch 1954 – 1958 absolvoval vedecký odbor slovenský jazyk a literatúra. Napriek nepedagogickému zameraniu jeho vysokoškolského štúdia bola následne jeho prvým zamestnaním pozícia stredoškolského učiteľa na gymnáziu v Považskej Bystrici (1958 – 1961).

Druhýkrát sa vrátil na stredné Slovensko a v rokoch 1961 – 1972 pracoval ako vysokoškolský pedagóg Katedry slovenského jazyka a literatúry na vtedajšom Pedagogickom inštitúte (neskôr Pedagogickej fakulte) v Banskej Bystrici. Tu už v roku 1963 obhájil habilitačnú prácu, o rok neskôr bol vymenovaný za docenta. Od roku 1972 mal pre svoje politické angažovanie v roku 1968 zákaz vyučovať aj publikovať (do roku 1978), odišiel z fakulty a v roku 1975 sa zamestnal v Slovenskom literárnom fonde. Za katedru sa vrátil až v roku 1989, keď sa stal pedagógom na Katedre slovenského jazyka a literatúry Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave (1989 – 1995). Po svojom vymenovaní za profesora v odbore teória a dejiny slovenskej literatúry prešiel na Pedagogickú fakultu UK, kde pôsobil v rokoch 1995 – 2005. Okrem toho v tomto období externe prednášal aj na Žilinskej univerzite. Zomrel 7. mája 2013 v Bratislave.

Začiatky literárnej činnosti V. Marčoka siahajú do roku 1963, keď vydal svoju debutovú básnickú zbierku V čase odletov. Po nej nasledovala druhá zbierka Iba vtáci (1965), po ktorej sa začal intenzívnejšie (aj publikačne) venovať výskumu, a to najmä v oblasti literárnej vedy, estetiky a folkloristiky.

Napísal mnoho odborných štúdií, článkov a úvah, ktoré boli publikované prevažne v zborníkoch a literárnych periodikách. V roku 1985 vydal odborníkmi vysoko hodnotenú monografiu Milan Rúfus, venovanú interpretácii tvorby tohto básnika.

Po roku 1989 sa vedecky zameral na konštituovanie nového pohľadu na slovenskú literatúru, zbaveného hlavne ideologických a iných mimoliterárnych zásahov. Vyvrcholením tejto snahy bolo rozsiahle systematické dielo Dejiny slovenskej literatúry III., ktoré autorsky aj editorsky pripravil na vydanie v roku 2004. Ako prvý na Slovensku sa tiež začal venovať výskumu postmoderny a postmodernej literatúry. Za svoju literárnu tvorbu získal viacero ocenení, napríklad Cenu Ivana Krasku (1969), Cenu Zväzu slovenských spisovateľov (1985) alebo Cenu Jozefa Cígera Hronského za literatúru (2010).

V. Marčok udržiaval počas svojho života s Literárnym a hudobným múzeom v Banskej Bystrici už od jeho založenia v roku 1969 živé a priateľské, nielen korešpondenčné, ale aj osobné vzťahy, ktoré pretrvali aj po jeho vynútenom odchode do Bratislavy v roku 1975. Literárne a hudobné múzeum na svojej pôde tiež organizovalo viacero odborných i neformálnych podujatí s jeho osobnou účasťou. Rozsiahly osobný fond prof. V. Marčoka vrátane rukopisov jeho diel či osobnej korešpondencie je dnes súčasťou zbierok nášho múzea a časť z neho je možné až do 20. júna 2025 vidieť na výstave Autorský svet Viliama Marčokav priestoroch expozície Múzeum – domov múz na druhom poschodí Štátnej vedeckej knižnice v Banskej Bystrici.

Peter Filín

PROF.VILIAM MARČOK

Momentky slovenskej hudobnej scény s beatovými pútnikmi Dežom Ursinym a Mariánom Vargom

Podujatia Hudobného átria v mesiaci jún sú venované kľúčovým osobnostiam slovenskej hudobnej scény, ktoré mali v druhej polovici 20. storočia zásadný vplyv na formovanie domácej hudobnej tvorby. MOMENTKY slovenskej hudobnej scény sú prehliadkou tvorby Mariána Vargu, Deža Ursinyho, Pavla Hammela, Jara Filipa, skupín Collegium Musicum, Prúdy, Fermáta a ďalších. Zároveň sú poctou hudobníkovi a filmárovi Dežovi Ursinymu k 30. výročiu jeho úmrtia.

AUDIOVIZUÁLNA VÝSTAVA MOMENTKY SLOVENSKEJ HUDOBNEJ SCÉNY

V rámci podujatia ponúkneme nahliadnutie do tvorby spomínaných osobností prostredníctvom filmových dokumentov, zvukových nahrávok a zaujímavých hudobných publikácií. Pozrieť si môžete dokumentárny film scenáristu a režiséra Petra Krištúfka Momentky (2008), ktorý mapuje život a tvorbu Deža Ursinyho, jednej z najväčších osobností slovenského hudobného života. Film ponúka výpovede ľudí, v ktorých počas svojho života Dežo Ursiny zanechal hlbokú stopu. V dokumente vystúpi jeho dvorný textár a básnik Ivan Štrpka, hudobníci Marián Varga, Andrej Šeban, Fedor Frešo, Radek Pastrňák zo skupiny Buty, ale aj hudobný producent Pavel Daněk, český hudobný kritik Jiří Černý, priateľky a priatelia, synovia Jakub a Liubo. P. Krištúfek prostredníctvom krátkych „momentiek“ skladá portrét tohto pozoruhodného umelca od bohémskej mladosti až po obdobie jeho vnútorného zmierenia s predčasnou smrťou. Názov filmového dokumentu je inšpirovaný rovnomenným albumom Deža Ursinyho vydaného v roku 1990.

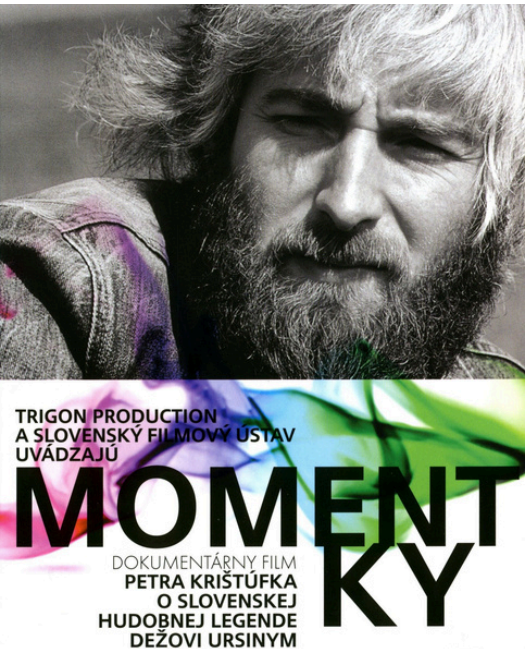

FILMOVÝ DOKUMENT O DEŽOVI URSINYM MOMENTKY

Fanúšikov tvorby Mariána Vargu, ale aj zberateľov, potešíme exkluzívnou limitovanou edíciou MARIÁN VARGA COLLECTED WORKS I. Táto vydavateľská lahôdka Spoločnosti Mariána Vargu obsahuje všetky jeho zásadné albumy.

700 minút hudby s Mariánom Vargom je obsiahnutých na 16 CD nosičoch, počnúc ranným kultovým albumom skupiny Prúdy Zvoňte, zvonky, všetkými spoločnými albumami s Pavlom Hammelom a so skupinou Collegium musicum až po CD s raritnými nahrávkami, ktoré nikdy nevyšli na nosičoch, napríklad Baba Jaga, Concentrated Sorrow… (Collegium musicum ich hralo v Radiopaláci v Prahe v roku 1970). Súčasťou kolekcie je rozsiahla publikácia obsahujúca dobové komentáre, recenzie, rozhovory, zaujímavosti, faksimile rukopisných hudobných náčrtov, partitúr, fotografií a plagátov, ktoré sprevádzali jednotlivé albumy v čase ich vydania. Do tejto pôsobivej hudobnej zbierky môžete nahliadnuť v Hudobnom átriu.

LIMITOVANÁ EDÍCIA MARIÁN VARGA COLLECTED WORKS I

Na tému nadviažeme prednáškou výtvarníka a zberateľa platní Mariána Krnáča Beatoví pútnici Ursiny & Varga, ktorá sa uskutoční 17. júna 2025 o 16.00 h v Hudobnom átriu a zároveň bude oslavou tohtoročného Svetového dňa hudby. V rámci prednášky načrieme do životných príbehov, ako aj hudobných a filmových ukážok z tvorby Deža Ursiniho a Mariána Vargu.

Ingrid Guzmická

Kováčova Bystrica 2025

Organizátor súťaže Informačné centrum mladých Banská Bystrica odštartoval v tomto roku už XXI. ročník Kováčovej Bystrice, deťmi a mládežou veľmi obľúbenej súťaže. Súťaž sa každoročne koná na počesť Mikuláša Kováča, všestranného umelca, básnika, dramaturga, režiséra, publicistu, estéta, ktorý žil, pôsobil v Banskej Bystrici. Bol s ňou úzko spätý a nadovšetko ju miloval.

27. marca 2025 sa opäť otvorili brány Štátnej vedeckej knižnice v Banskej Bystrici – Literárneho a hudobného múzea, aby privítali 117 súťažiacich z rôznych kútov Slovenska. Svoje vynikajúce interpretačné výkony si prišlo zmerať celkom 61 recitátorov poézie i prózy. Do literárnej časti súťaže poslalo svoje diela 56 nádejných autorov, ktorým na literárnom seminári odborná porota poskytla množstvo rád, či už z oblasti poézie alebo prózy. Aj v tomto ročníku dosiahla amatérska autorská aj interpretačná súťaž opäť vysokú úroveň. Tí najtalentovanejší si odniesli diplomy a hodnotné knižné tituly.

Okrem prvých troch miest v každej oblasti a kategórii si ocenenia mohol odniesť aj jeden laureát a jeden absolútny laureát XXI. ročníka súťaže. Titul laureáta a cenu Informačného centra mladých Banská Bystrica získala žiačka Konzervatória J. L. Bellu v Banskej Bystrici Alexandra Haasová za interpretačný výkon prózy v III. kategórii. Titul absolútneho laureáta a zvláštnu Cenu primátora mesta Banská Bystrica si prevzala z rúk viceprimátora Banskej Bystrice Ing. Martina Majlinga žiačka SOŠ pedagogickej v Turčianskych Tepliciach Šarlota Šoltésová za interpretačný výkon poézie v III. kategórii. Jej prednes poézie na záver bol skutočným zážitkom, ktorý mnohým zarosil oko slzou dojatia a dal krásnu bodku za vydareným XXI. ročníkom súťaže Kováčova Bystrica.

A na záver motto Mikuláša Kováča, ktoré ho sprevádzalo životom: Za živa v Bystrici – po smrti v nebi!

Jana Lašáková

ABSOLÚTNA LAUREÁTKA SÚŤAŽE ŠARLOTA ŠOLTÉSOVÁ

VÍŤAZI SÚŤAŽE KOVÁČOVA BYSTRICA 2025

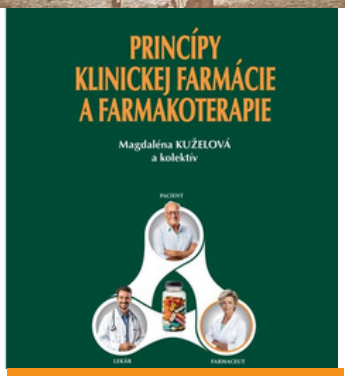

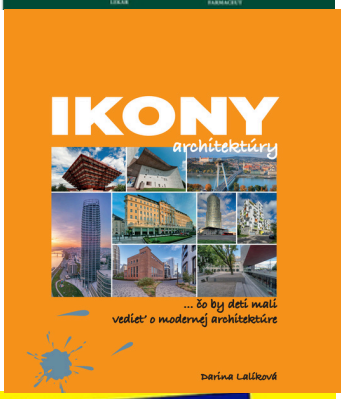

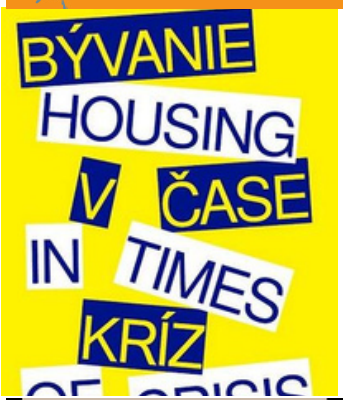

Knižné novinky

KUBÍKOVÁ DIMOŠOVÁ, L. – SKLENKA, V.: Mesto Banská Bystrica 1255 – 2025 : 770 rokov od udelenia mestských výsad : klenoty zo zbierok Štátneho archívu v Banskej Bystrici. Banská Bystrica : DALI-BB, s. r. o., 2025. 48 s. ISBN 978-80-8141-343-8.

Mesto Banská Bystrica si v roku 2025 pripomína 770 rokov od udelenia mestských výsad uhorským kráľom Belom IV. Publikácia Klenoty zo zbierok Štátneho archívu ako prvá v histórii prináša aj vyobrazenie všetkých výsadných listín udelených uhorskými kráľmi pre naše mesto.

KUŽELOVÁ, M.: Princípy klinickej farmácie a farmakoterapie : vysokoškolská učebnica. Bratislava : Herba, 2025. 345 s. ISBN 978-80-8229-055-7.

Inovácia v oblasti liekov, rovnako ako aj jej rýchlosť rastú veľmi prudko a zároveň sa precizujú princípy ich racionálneho používania. Tak ako sa vo svete liekov zvyšuje ich počet a urýchľuje sa inovácia, mení sa aj postavenie a úlohy zdravotníckych pracovníkov a samozrejme aj postavenie farmaceuta vo farmakoterapeutickom procese.

LALÍKOVÁ, D.: Ikony architektúry : -čo by deti mali vedieť o slovenskej a svetovej architektúre. Bratislava : Miracle Life Consulting, s. r. o., 2025. 139 s. ISBN 978-80-974994-0-2.

Kniha Ikony architektúry má ambíciu robiť osvetu medzi deťmi a mládežou o kvalitnej architektúre
a najmä o najdôležitejších dielach slovenskej modernej architektúry, ktoré už patria do kultúrneho aj architektonického dedičstva na Slovensku.

GREŠÁKOVÁ. L.: Bývanie v čase kríz. Košice : Spolka ; Bratislava : OZ KPTL, 2025. 221 s. ISBN 978-80-973580-5-1; 978-80-973477-4-1.

Zborník Bývanie v čase kríz prepája skúsenosti zo Slovenska s európskym kontextom. Sleduje, ako sa klimatická kríza, ekonomická nestabilita, zlyhanie trhu s bývaním či dôsledky migrácie pretavujú do konkrétnych každodenných situácií.

FOGELOVÁ, P. – SZEGHY-GAYER, V.: Proti režimu : príbehy odporu a odvahy v období nacistickej okupácie v Košiciach. Košice : Spoločenskovedný ústav CSPV SAV, v. v. i., 2024. 229 s. ISBN 978-80-8298-002-1.

Predstavujeme novú vedeckú monografiu Proti režimu : príbehy odporu a odvahy v období nacistickej okupácie v Košiciach, ktorá je výsledkom projektu Local History Košice 1944 – 1945 podporenom EVZ Foundation.

KNIŽNIČNÉ NOVINY

WWW.SVKBB.EU
E - MAIL: SVKBB@SVKBB.EU

Občasník Štátnej vedeckej knižnice v Banskej Bystrici

Zostavovateľ: **Mgr. Alžbeta Matejová**
Zodpovedná redaktorka: **PhDr. Oľga Doktorová**
Grafická úprava a sadzba: **Mgr. art. Michaela Tettingerová**
Jazyková korektúra: **PaedDr. Ivan Očenáš, PhD.**
Vydáva: **Štátna vedecká knižnica v Banskej Bystrici**

Nepredajné. Bezplatne šírené.